

d'una vegada'), com diu *AlcM* (§ 3) el qual tampoc no posa de relleu aquesta limitació geogràfica, car aquí és on es conserva el significat 'provisió per al viatge' que era única en llatí clàssic, i no pas la de 'jornades de viatjar', pura innovació romànica. Aquest és, doncs, un dels mots cabdals en què el lèxic baleàric s'ha mantingut molt més arcaic que el del Continent i el de les llengües romàniques en general (ja és prou que els lexicògrafs baleàrics no semblen tenir-ne consciència).

Això és més nítid a Menorca que a Mallorca. (on només consta escassament en *AlcM*, § 3a), i allà ja ho documenta el S. XI, mentre que el cast. *viaje* [c. 1340, i rar a l'E. Mj.] i el port. *viagem*, són manlleus del cat.: com ho prova el tractament fonètic i la data tardana. La llengua del *Consolat de Mar* i de les expedicions de Jaume I i Pere el Gran, és natural que en aquest cas imposés a les dues llengües occidentals el canvi de l'antic *jornada* en el catalanisme assimilat; veg. *DECH* v, 797b50-60. El duplicat savi *viàtic* (eclesiàstic o paga d'un viatge) [*DT*o. 1647]; *viaticar* [Belv.].

El mot *viatge* és patrimoni del cat. i oc. *viatge*, fr. *voyage* i it. *viaggio* [Dante, Boccaccio, i ja en un doc. del S. XI], mentre que el cast. *viaje* [c. 1340, i rar a l'E. Mj.] i el port. *viagem*, són manlleus del cat.: com ho prova el tractament fonètic i la data tardana. La llengua del *Consolat de Mar* i de les expedicions de Jaume I i Pere el Gran, és natural que en aquest cas imposés a les dues llengües occidentals el canvi de l'antic *jornada* en el catalanisme assimilat; veg. *DECH* v, 797b50-60. El duplicat savi *viàtic* (eclesiàstic o paga d'un viatge) [*DT*o. 1647]; *viaticar* [Belv.].

De *malviatge*, que no és originalment un compost de *viatge*, vegeu l'explicació que n'he donat a *MAL* (vol. v, 363a8ss.). Noller en fa un ús poc corrent, i potser no mancat d'interès, en sentit tradicional, amb el valor de 'no per cert': «vinga altra volta ensenyar-me dibuixos --- que *malviatge* si podien interessar-me en aquells moments» (*Memories Lit.*, p. 31.12f.).

DERIV.: *Viatjar* [Llull]: «en altres parts on lo dit senyor hac a *viatjar*», «lexant anar lo *viatjar*», *Decam.* x, § 1, 552.6f.; «lexant anar lo *viatjar*», id. vii, § 8, 417.1; registrat des de Belv. El català és la primera llengua, de totes, on es crea aquest verb cabdal: aquí servirem de models, no sols al cast., on *viajar* no es registra fins a 1739, sinó també segurament a l'oc. (on només *viatge* és antic, i *viatjà* no es registra fins al 1620 (Buonarroti il giovane), i certament al portuguès; els nostres traductors de Boccaccio tenien ja consciència del castissisme del nostre mot, car en els dos passatges citats el que diu l'original del *Decam.* és «andar da torno». En francès *voyager* apareix per primera vegada, quasi al mateix temps, que en el nostre *Decam.*, l'any 1430, però en català és molt anterior, car ja l'usava Llull, almenys en participi (o gerundi): «La un diu payre *viatjant*, / e l'altre son dits navegant» (*Rims* i, 15). Catalunya, terra de viatgers i viatjants, aquí ha tingut, doncs, una primàcia absoluta⁴

Parli ara el sentit comú català per boca del gran viatger i assagista nostre, amb un agut apoteigma que

per experiència comparteixo incondicionalment: «*viatjar* en avió vol dir literalment no veure res» (Josep Pla, *Pagesos*, 17). Belv. registra només *viatjador* i *viatjant* (*viatjant* de la societat tal, *viatjar* per tal indústria, tan català); i per més que *viatger* només consta des del Lab. i Verdager: «Com *viatjer* al cim d'una pujada, / d'hont ovira sa terra somiada, / aquí 'l bon vell sospira de dolzor; / y vent-la verdejar hermosa y bella / ---», *Atl.* x, 1a, en realitat deu ser molt anterior. *Viatgera*. *Viatgejar*.

Aviar, derivat comú al cat. amb l'it. *avviare* [Boccaccio], oc. ant. (i mod.) *aviar* «conduire, guider, mettre en train», cast. [S. xvi]⁵ i port. *aviar*; [c. 1330, Muntaner]: «que lai on son cavall irà, sia muntat, / ab tota sa companya, per tal que-z *aviat* fossen en lur cavall tuit, molt gent arreat» (*Sermó*, Casac. viii, 1210); «no-l pot *aviar* axí com volria», *Decam.* viii, § 7, 465.10f.: la serventa excusa la seva mestressa, que està amb un amant (gira la frase boccaccesca «e ancora non se n'è andato» en altres paraules); «Lur vana via no-s pot trobar: / ans, en la mar, hon és passada / nau *aviada* / se trobaria / --- / deu escandalls / no hi ple-garien, / ni trobarien / lus folls atalls», JRoig (*Spill*, 7009); «a instantia de Fra Pere Sancho --- Sa Santedat *havia* un bulleto ab lo qual se muda tot lo estat y modo de viure de dit monestir portant en ell una nova observansa y reforma», Diet. Munic. de Bna.

«Porquerola: / ya és hora d'anà a *aviar*» 'engegar (el ramat)', *Romllo*. (MilàF, 234.17, 21). Sembla 'seduir, desviar' en una versió del romanç bandoleresc de Pau Gibert (mj. S. xviii): «lo que més me pese a mi - minyones qu'hi *aviades* / y 'ls enujos que som dats - a la trista de ma mare», *Romllo*, 123.21: versió B reco. a l'Esplugu de Fr., mentre que A, reco. a Arles, porta «donzelles qu'hi *deshonrades*», «Ella a la mort sentint-los anar-se'n tan de cayre, / al pensar que és estada la que 'ls hi *avià*, / son cor se nua, 'ls brasos alsa y retors en l'ayre / y, boja, obra la boca per dir que'ls enganyà», *Atl.* de 1867 (vi, 5b, estrofa tota canviada en la redacció definitiva). També 'engegar un tret': «Un traïdor de cantonada que *avia* el trabuc, el llança a terra i cuïta a amagar-se», Noller (*Vilaniu*, 303.2).

«Un corriol t'*aviarà* al Coll Verd, / i ja veuràs ---: / una invisible mà sempre t'hi mena ---», JSebPons (*Canta-Perdiu*, p. 106). «L'Enriqueta, la caia hortolana del mocador de pita, com si enraonés per a ella sola, murmurava que no podia *aviar* el carro mentre no arribés la veïna que esperava ---», Coromines (*Prometeu*, xi, § 1, p. 184). Corrent pels estanyes del delta del Llobregat ens definiren els caçadors locals: «*aviar* l'estany a mar: obrir el grau per tal que el sobrant d'aigua d'aquell s'escorri» (El Prat, 1932): «—¿Sents quina forta remor, Irene? —És el grau de la Ricarda. Sembla com si haguessin *aviat* l'estany. —Però, ¿qui ho faria? --- —El pescador ens havia dit que quan *avien* l'estany a mar s'agafa molt de peix amb els esparvers», Coromines (*Prometeu*, i, § 4, 193.4).

En l'ús del mot hi ha contrast entre l'Urgellet, on es diu *enxegà i bestia* (c. Coll de Nargó i Oliana, 1957)